

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут мистецтв
Кафедра духових та ударних інструментів РДГУ
Тулчинське училище культури**

**75-річчю створення
РДГУ
присвячується**

**ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДУХОВОЇ МУЗИКИ В КОНТЕКСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ТА ЗАРУБІЖЖЯ**

Збірник наукових праць

Випуск 7

**м. Рівне
2015**

УДК 788 : 008(063)

ББК 85.315.7

I - 90

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 19865-9665 Р

Друкується за ухвалою Вченої ради Рівненського державного
гуманітарного університету (протокол № 3 від 27 березня 2015 р.)

Редакційна колегія:

Постоловський Р.М., Заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент Академії соціальних і педагогічних наук, кандидат історичних наук, професор, ректор РДГУ, **голова редакційної колегії;**

Поніманська Т.І., Заслужений працівник освіти України, кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент Академії соціальних і педагогічних наук, проректор з наукової роботи РДГУ, **заступник голови редакційної колегії;**

Шевчук С.І., Заслужений працівник культури України, кандидат філологічних наук, доцент, директор Інституту мистецтв РДГУ, **заступник голови редакційної колегії;**

Цюлюпа С.Д., кандидат педагогічних наук, доцент, **відповідальний секретар;**

Апатський В.М., доктор мистецтвознавства, професор;

Посвалюк В.Т., доктор мистецтвознавства, професор;

Нічков Б.В., доктор мистецтвознавства, професор;

Круль П.Ф., доктор мистецтвознавства, професор;

Супрун-Яремко Н.О., доктор мистецтвознавства, професор;

Богданов В.О., доктор мистецтвознавства, професор;

Карп'як А.Я., доктор мистецтвознавства, професор;

Вербець В.В., доктор педагогічних наук, професор;

Сверлюк Я.В., доктор педагогічних наук, професор;

Вовк Р.А., кандидат мистецтвознавства, професор;

Гишка І.С., кандидат мистецтвознавства, доцент.

Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя. Збірник наукових праць. Випуск 7 / Упорядник С.Д.Цюлюпа. – Рівне: Волинські обереги, 2015. – 200 с.

ISBN 978-966-416-374-0

У збірнику містяться результати наукових досліджень у жанрі духової музики, поєднані різні підходи дослідників до розкриття питань з історії виконавства на духових інструментах, створення духових оркестрів та перспективи їх розвитку, а також з методики викладання гри на музичних інструментах.

Подана проблематика, наукові статті містять корисну інформацію для викладачів, студентів, магістрантів, аспірантів та докторантів мистецьких вищих навчальних закладів і широкого кола шанувальників жанру духової музики.

УДК 788 : 008 (063)

ББК 85.315.7

*За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідають автори статей.
Погляди авторів можуть не збігатися з позицією редакційної колегії.*

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2015

© Кафедра духових та ударних інструментів Інституту мистецтв РДГУ, 2015

© Тульчинське училище культури, 2015

© Видавництво "Волинські обереги", 2015

ISBN 978-966-416-374-0

ЗМІСТ

Апатський В.М., Вовк Р.А. Андрій Федорович Проценко – фундатор національної флейтової школи України	5
Карп'як А.Я. Шедеври флейтового репертуару як результат співпраці композитора та виконавця	8
Круль П.Ф. Духовий інструментарій у мініатюрах Радзивілівського літопису.....	16
Сверлюк Я.В. Ключові закономірності музично-виконавської діяльності	19
Марценюк Г.П. Шляхи розвитку української школи тромбона.....	23
Цюлюпа С.Д. Дмитро Фенюк в історії духового інструментально-ансамблевого виконавства та педагогіки у Львові.....	27
Гишка І.С. Етика як важлива складова успіху диригентського фаху	32
Вакалюк П.В. Шляхи розвитку музики українських композиторів другої половини ХХ століття для труби (жанрові магістралі)	36
Палаженко О.П. Виконавська майстерність як єдність технічної і художньої сторін виконавства.....	42
Плохотнюк О.С. Методичні аспекти розвитку виконавської техніки трубача	45
Посвалюк К.В. Н.В.Бердыев. Жизненный и творческий путь музыканта.....	48
Терлецький М.М. Фортепіано і його роль у процесі розвитку диригента духового оркестру.....	53
Гайдабура О.Д. Становлення та розвиток естрадного жанру в Україні	59
Турчинский Б.Р. Владимир Луб: "Быть верным профессии"	66
Сіончук О.В. Народно-пісенна творчість у репертуарі духового оркестру.....	81
Димченко С.С., Димченко К.С. Багатогранність викладацької душі (до 70-річчя Миколи Васильовича Сернюка).....	85
Жульєв А.П. Творчий доробок Анатолія Жульєва	90
Близнюк Р.О. Оркестру духового звук чарівний	97

Трачук Л.Д. Тульчинському училищу культури – 85	102
Пересунько В.М. Відділу духових інструментів Тульчинського училища культури – 55 ...	108
Омельченко С.В. Формування культури спілкування майбутніх фахівців культури і мистецтв	110
Літун С.В. Тестування як спосіб перевірки знань студентів мистецьких навчальних закладів в контексті Болонського процесу	114
Пшемінська Л.О. Назустріч 85-річчю Тульчинського училища культури народному аматорському фольклорно-драматичному театру "Червона калина" – 25	124
Богданова Л.Д. Мелодія як основа побудови музичної мови	127
Борецький В.Я. Нові обрії естетики кларнетового тембру в Камерній симфонії №5 "Потаємні поклики" Є.Станковича	135
Пришляк А.Р. Структурні моделі кларнетових тріо в традиції європейської камералістики: тип монодичного ансамблю	143
Комар А.М. Роль труби в ансамблевій музиці Ренесансу	147
Шовгенюк С.С. Драматургічна роль басового кларнету в оркестровій партитурі Ріхарда Вагнера (на прикладі другої дії опери "Тристан та Ізольда")	154
Жабенко В.С. З музикою в серці по життю	160
Мартинюк В.В. Творчий осередок мистецького навчання Підкамінщини	164
Кирстя В.Ф. Задатки і здібності у музично-виконавській діяльності	168
Франчук А.М. Відділ оркестрових інструментів в історії музичної культури Хмельницької школи мистецтв	172
Турковський В.А. Історичні періоди освітньої діяльності: від становлення спеціалізацій до сьогодення Тербовлянського вищого училища культури	177
Цюлюпа С.Д., Абугулес К.Г. Клас труби як складова навчально-творчого процесу в Інституті мистецтв РДГУ	182
Відомості про авторів	190
Презентація новітніх, фахових навчально-методичних видань	193

Результат процесу навчання можна буде визнати повноцінним лише у тому випадку, коли буде впевненість у здатності випускників інтерпретувати нові твори, вирішувати нові завдання, бути готовим до самостійного узагальнення отриманих знань і навичок.

Тому автор даної статті, розглядаючи лише деякі аспекти цієї проблеми, хоче привернути увагу кожного "свідомого" музиканта (викладача і студента) та допомогти їм знайти шляхи в організації та проведенні виваженої музично-педагогічної роботи.

Ця проблема становить цікавий матеріал для дослідження і має перспективу подальших розвідок у даному напрямку.

Література:

1. Терлецький М. Читання партитур для духового оркестру. – Рівне: "Перспектива", 2006. – 203 с.
2. Терлецький М. Збірник задач та вправ з інструментування. – Рівне: "Перспектива", 2000. – 211 с.
3. Терлецький М. Оркестрова література. – Рівне: "Перспектива", 1999. – 209 с.
4. Терлецький М. Методика роботи з духовим оркестром. – Рівне: "Перспектива", 2000. – 153 с.
5. Баренбойм Л. Фортепианно-педагогические принципы Ф.М. Blumenфельда. – М., 1964. – 85 с.
6. Барінова М. Воспоминания о Гофмане и Бузоне. – М., 1964. – 124 с.
7. Бруно В. О музыке и музыцировании // В сб. "Исполнительское искусство зарубежных стран", вып. 1. – М., 1962. – 56 с.
8. Гофман И. Фортепианная игра. Вопросы и советы. – М., 1961. – 130 с.
9. Ныркова С. Курс фортепиано для музыкантов разных специальностей. – М.: "Музыка", 1988. – 164 с.
10. Рабинович И. О работе с учениками над музыкальным произведением // В сб. Очерки по методике обучения игре на фортепиано. Вып.1. – М., 1955. – 66 с.
11. Рафалович О. Транспонирование в классе фортепиано. – Л., 1963. – 58 с.
12. Савшинский С. Работа пианиста над музыкальным произведением. – М., 1964. – 87 с.
13. Теплов Б. О психологии музыкального восприятия. – М., 1972. – 184 с.
14. Цыпин Г. Обучение игре на фортепиано. – М.: "Просвещение", 1984. – 173 с.

*Гайдабура О. Д.,
м. Рівне*

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЕСТРАДНОГО ЖАНРУ В УКРАЇНІ

Естрадний жанр – складне, багатоаспектне, внутрішньо-суперечливе явище культури, формування якої тісно пов'язане з соціальним середовищем, відбувалось у другій половині ХХ ст., в період істотних зрушень у сфері соціальних відносин, в тому числі етичних норм та уявлень, що зумовили відповідні зміни в соціальній психології загалом і в музичній зокрема.

Як явище музичного життя, естрадний жанр заслуговує на різнопланове дослідження та осмислення істориками, соціологами, теоретиками та істориками культури. Сильова система естрадного жанру остаточно сформувалась у 70-х роках ХХ ст.

Тема статті визначила необхідність звернення до праць, в яких висвітлюються особливості масової музики та її складових.

Визначення масової музики подано в роботах А.Баташова, Ю.Панасьє, які разом з А.Черновим розкривають також її історичну ретроспективу. О.Сапожник пропонує систематику явищ масової музики, що стала основою для класифікації, запропонованої у статті [5, с. 15-20].

Відомо, що перші джазові оркестри в Україні функціонували з середини 20-х – початку 30-х років. Так, у 1924 році було створено перший український джазовий ансамбль у Харкові під керівництвом Юлія Мейтуса – студента музично-драматичного інституту та завідувача музичним відділом пролеткульту. Сольний концерт харківського джаз-ансамблю відбувся у

1925 році в місцевому драматичному театрі, причому оркестранти виконували твори як європейських джазових композиторів, джазові стандарти, так і негритянські твори. Вони копіювали вже існуючі афро-американські джазові зразки та створювали самостійні твори, багато в чому близькі до "пражанру".

Паралельно з афро-американськими різновидами джазу функціонував і "пісенний джаз", яскравим представником якого був "Теа-джаз" Леоніда Утьосова (Одеса). Прем'єра театралізованого концерту "Теа-джазу", створеного Леонідом Утьосовим та Яковом Скомаровським, відбулася 8 березня 1929 року в Ленінграді, де Утьосов на той час працював артистом Ленінградського театру сатири. У 1929 році в Харкові дебютував ще один український "Теа-джаз" під керуванням Бориса Ренського.

Варто зауважити, що паростки вітчизняного джазу 20-х – початку 30-х років піддавались нещадній критиці з боку асоціації пролетарських музикантів в особі "художньої ради", що існувала в кожному обласному центрі колишнього Радянського Союзу. Внаслідок такого жорсткого регламентування творів музикантів чимало джазових колективів були змушені припинити свою діяльність.

Тогочасна мистецька наукова думка трактувала джаз як "буржуазну" зброю ідеологічної боротьби за свідомість радянських людей, аналізуючи цю музику досить поверхово й не вважаючи її новим оригінальним жанром у вітчизняному музичному мистецтві, навіть вимагаючи заборонити виконувати джазові твори.

У 30-х роках по Україні гастролують всесвітньо відомі джазові колективи: оркестри Хела Уінна (1934 р.) і Джека Бартонна (1935 р.) з Англії; Боббі Астора (1934 р.) з Німеччини; Антоніна Циглера (1934 р.) та Отто Скупецького (1936-1937 рр.) зі Словаччини; Макке Берга (1936 р.) зі Швеції та Джазової капели з Голландії. Вони сприяють помітному зростанню професійно-виконавського рівня вітчизняних джазових виконавців та активному виступу їх на концертних майданчиках.

У воєнний період джаз поступово відокремлюється від інструментальних форм й асимілюється з масовою піснею та естрадним мистецтвом. Джазові оркестри починають займатися різноманітною концертною діяльністю у складних умовах на передовій фронтів і на лініях оборони, даючи концерти також для трудівників тилу. Серед них слід згадати Л.Утьосова, К.Шульженко, І.Фелічева та інших.

Після війни в джазовій музиці поступово відбувається перехід від пісенних до різнобічних інструментальних форм. Такий поворот сприяв зацікавленості цим видом мистецтва молодих обдарувань і спричинив появу в багатьох містах і селах України великої кількості як професійних, так і самодіяльних колективів, що виконували джаз. Їх репертуар складався як із творів зарубіжних класиків джазу, так і з обробок українських народних пісень у джазовому стилі.

У Києві в 1946 році на базі клубу "Дніпро" було створено джазовий оркестр, який очолив Петро Кеслер. Також у 50-х роках розпочав активну творчу діяльність ще один професійний естрадний колектив, створений композитором і диригентом Євгеном Зубцовим із музикантів самодіяльних оркестрів Будинків культури "Метробуд", клубу МВС і Будинку офіцерів. У 1960 році (з утворенням Укрконцерту) цей оркестр отримав офіційну назву "Дніпро". Головним диригентом тоді був Ігор Петренко, потім його замінив Євген Діргунов, а пізніше – Гіві Гачічеладзе.

Також у цей період починають звучати джазові оркестри під керуванням В.Новикова в Києві та О.Шаповала в Дніпропетровську. Характерним для вітчизняного джазу кінця 40-50-х років стали ансамблеві та сольні форми музикування, відповідно, зменшилася роль бігбендів. Досить плідно виступають у цей час квартет "Мрія" Юхима Маркова, джазове тріо у складі В.Петруся, П.Бриля, В.Пшеничникова (1947 р., Київ), солісти Юрій Кузнецов (Одеса), Пилип Бриль, Леонід Гольдштейн та інші. Ансамблі та солісти того часу орієнтувалися на кращі афро-американські традиції.

Перший етап (1957-1965 рр.) активізації джазового руху в Україні пов'язаний з проведенням VI Всесвітнього фестивалю молоді й студентів у Москві (1957 р.), на базі якого був організований перший Міжнародний конкурс джазових оркестрів. У даний період у

творчості українських джазменів простежуються пошуки оригінального власного стилю у сполученні з джазовою імпровізацією й національним фольклором.

У 1962 році в Києві з'являється перший джаз-клуб, згодом такі клуби виникли в Харкові, Одесі, Донецьку та в інших містах країни при різних організаціях, підприємствах, заводах, що, безумовно, сприяло популяризації джазу й зростанню професійної майстерності музикантів. У середині 60-х років багато джазових виконавців починають створювати власні композиції, забарвлені національним колоритом. Це був, безумовно, великий крок уперед. В українському джазовому мистецтві досить помітним явищем стала презентація п'єси саксофоніста Олександра Шаповалова "Кобзарська дума", де простежувались пошуки індивідуального творчого стилю, що групувався на сполученні джазової імпровізації з національними музичними особливостями.

1962 рік вважається переломним періодом розвитку естрадного жанру на Рівненщині. В м. Рівне малі склади естрадних ансамблів грали в ресторанах міста, а також в кінотеатрах перед початком кіносеансів. Одним із таких ансамблів керував композитор О.Канєвський.

На базі Рівненського музичного училища був створений учнівський джаз-оркестр (повний склад: 4x4x5), його очолив викладач Владлен Прибора.

Учасники джаз-оркестру, учні музичного училища, набуваючи досвіду індивідуальної гри в цьому колективі, почали створювати в місті Рівне та області свої невеликі за складом джаз-бенди, які грали на вечорах відпочинку в клубах.

Одним з перших оркестрів, який грав в танцювальних вечорах, керував А.Владико. Згодом його очолив М.Шевчук і цей оркестр став одним з найпопулярніших на Рівненщині. Цей колектив мав два напрями своєї діяльності: в зимовий період оркестр грав на вечорах танців, а в літній період вів концертну діяльність. Концертна програма мала назву "Привіт з Ровно".

В цей період рівненський композитор Л.Жевченко створив інструментальний квартет: Л.Жевченко – акордеон, Д.Панасюк – кларнет, Г.Маков – гітара, О.Кожухов – контрабас (міський будинок культури). Рівненська філармонія того періоду була представлена професійним джаз-ансамблем "Парни с нашей улицы" під керівництвом А.Гершбурга.

У Новоздолбунові ентузіасти джазової музики при автоколоні організували джаз-оркестр "Сигнал" (керівник О.Іванов).

У 1969 році почав свою творчу діяльність джаз-оркестр Рівненського міського будинку культури (керівник Л.Жевченко).

У 1973 році при клубі Рівненського льнокомбінату був створений джаз-оркестр (керівник Т.Язуфович).

У 1974 році на кафедрі духових та ударних інструментів Рівненського факультету Київського інституту культури, а згодом Інституту мистецтв РДГУ (1999 р.) був організований джаз-оркестр (керівник О.Гайдабура), який і по сьогоднішній день є одним з найкращих оркестрів західного регіону України (лауреат міжнародних та всеукраїнських фестивалів та конкурсів 1998, 2000, 2001, 2002 рр.).

У 1979 році при міському Будинку культури В.Шварцпель організував джаз-оркестр "Панорама".

1999 – рік створення джаз-оркестру рівненського палацу дітей та молоді (керівник М.Баланчик).

На кінець 60-х і 70-х років припадає неофіційна заборона державними структурами вітчизняного джазового мистецтва, проте даний період характеризується зміцненням відповідного жанрового середовища, що було необхідним для активної появи та успішного розвитку українського джазу. Поступово формується фестивальна й концертна структура. Однак у більшості заходів домінують виступи джазової еліти й не пропагується творчість провінційних ентузіастів-джазменів. Фестивалі носили поодинокий характер, основними центрами й надалі залишались Дніпропетровськ, Донецьк, Київ, Кривий Ріг, Одеса. Варто зауважити, що висвітлення фестивальних подій засобами масової інформації було в той час досить стриманим, не існувало також української фонотеки цього жанру ані на республіканському, ані на місцевому телебаченні. Серед лідерів-джазменів даного періоду

слід назвати В.Симоненка (Київ), В.Колесника (Донецьк), І.Хому (Львів), О.Шаповала (Дніпропетровськ), Ю.Маркова, Л.Гольдштейна (Київ), О. Несторова та ін. Доцільно також зазначити, що склад оркестрів та ансамблів не був стабільним, тому репертуар і стиль виконавства мали стихійну спрямованість [4, с. 15-18].

У другій половині 80-х років в Україні формується система професійної джазової освіти: відкриваються естрадні відділення у вищих мистецьких навчальних закладах і музичних школах Києва, виникає мережа джазових клубів, що займаються просвітницькою, організаційною діяльністю, надаючи джазовим колективам можливість постійно виступати; починає функціонувати система аудіовізуальних записів і продукування вітчизняної джазової музики; розширюється український фонд грамзаписів; науково-публіцистичної та наукової літератури; поновлюється джазовий істеблшмент за рахунок молодих музикантів-професіоналів, серед яких О.Гебель, Ю.Зоря, Ф.Титаренко (Кривий Ріг), М.Голощатов, В.Зозуля (Одеса); В.Абашидзе (Донецьк).

Третій етап джазового руху в Україні припадає на кінець 80-х – початок 90-х років і започатковує джазовий "ренесанс" в українській популярній естрадній музиці. Даний період у творчості українських музикантів помічений поєднанням джазу, основу якого становить афро-американський фольклор, з архаїчним різновидом української народної творчості – ритуально-обрядовими піснями. Зразки синтезу джазового та національного музичного мислення в популярній естрадній музиці існували й у 70-х роках (твори І.Поклада, О.Білаша, В.Івасюка та інших). Однак на початку 90-х років переосмислення джазової стилістики на національному ґрунті стало визначальним (групи "Нічлава Блюз", "Анна-Марія", твори Г.Гаврилець, І.Корнілевича, пізніше – гурт "Чорні черешні", тріо "Древо", соліст Р.Гриньків) [4, с. 11-13].

Прогресивному розвитку вітчизняного джазу наприкінці 80-х – початку 90-х років сприяло проведення джазових фестивалів, серед яких "Обрії джазу" (Кривий Ріг), "Міні-Джаз-Фест" (Вінниця), "Фестиваль джазової музики" (Донецьк), "Голосієве", "Метаморфози джазу" (Київ) тощо, а також участь українських джазменів у міжнародних і всеукраїнських джазових фестивалях, Днях джазової музики та висвітлення джазових подій вітчизняними мас-медіа (сучасні радіо- та телепередачі: "Тема з варіаціями" – О.Коган, "35 хвилин джазу" – Л.Гольдштейн, "Джаз до 23-ї" та інші).

Характерним для 80-90-х років явищем є поява та активне функціонування поряд з інструментальним і вокального джазу, яскравими представниками якого є гурти: "Джаз-хорал" (Кривий Ріг), "Джаз-Експромт", "Мен Саунд" (Київ), частково – "Чорні черешні" (Рівне), солісти Наталя Гура (Київ), Лілія Остапенко (Кривий Ріг), Ольга Войченко (Донецьк) та інші.

З другої половини 90-х років починається четвертий період розвитку джазового мистецтва в Україні, який триває й до нашого часу. Відбувається активне продукування вітчизняними студіями звукозапису аудіовізуальної продукції професійних джазових колективів та окремих виконавців.

Серед лідерів сучасного українського джазу варто згадати гурт "Фест" (Вінниця) та їх магнітоальбом "У колі друзів" (1998 р.), "Er.J. Orchestra" – магнітоальбом "Габріеліус" (1999 р.), дитячий біг-бенд під керуванням О.Гегеля, а нині – В.Басюка (Кривий Ріг), тріо Е.Ізмайлова (Крим) – магнітоальбом "Мінарет" (1999 р.), квартет В.Шабалтаса (Харків) з магнітоальбомом "Я люблю Бразилію" (1999 р.), гурт "Схід-side" з альбомом "Голос з небес" (2000 р.), квартет С.Мороза – магнітоальбом "Крок за кроком" (1999 р.), гурт "Аби МС" з однойменним альбомом (2000р.), гурт "Святошинський Хрест" (2001р.), а також гурт "Біокорд" з проектом "Вищі небеса" (1994 р.), "Рутенія" з магнітоальбомом "Провінційний джаз" (1998 р.) та інші [4, с. 40-42].

Із сольних проектів вирізняються довершеністю композиції у виконанні Д.Найдича з магнітоальбомом (1996 р.), С.Овсянникова – магнітоальбом "Вітер Нагуаля" (1999 р.), П.Пашкова з магніто альбомом "Український проект" (1998 р.); з дуетів – Ел Ді Меола та Р.Гриньків у спільному проекті "Зимова ніч" (1999 р.), подружжя Кримових з альбомом "Там, де нас нема"(1997 р.), дует О.Войченко та С.Капелюшка – "Ніжність" (1999 р.) [4, с. 19-20].

З представників вокального джазу варто відмітити гурт "Джаз-хорал" під керуванням О.Гегеля (Кривий Ріг), гурт "Джаз-Експромт" під керуванням О.Лисоконя (Київ), "Мен Саунд" під керуванням В.Міхновецького (Київ), "Чорні черешні" на чолі з Ю.Поліщуком (Рівне) та джаз-хор під керівництвом О.Сметани (Рівне).

Ця нова хвиля піднесення джазового руху в Україні окреслює шляхи перетворення набутих досягнень українського джазового мистецтва у вітчизняну джазову школу.

Перший склад вокального джазового ансамблю (октету) мішаного складу "Джаз-Експромт" був зібраний Володимиром Міхновецьким у 1991 році зі студентів Київської консерваторії. У січні 1993 року відбулося відродження "Джаз-Експромту", до складу якого приєдналися Марина Керусенко та Світлана Величенко. А провідною солісткою новоствореного гурту стала Наталія Гура, котра саме в "Джаз-Експромті" знайшла своє покликання (до цього вона співала в хоровій капелі "Думка", на офіційній естраді, а українському слухачеві відома як чудова виконавиця фолк-рокових опусів Кирила Стеценка). Крім традиційних джазових стандартів, у репертуарі "Джаз-Експромту" є обробки українських народних пісень та нові аранжування шлягерів радянських часів.

Основний стильовий напрям ансамблю був визначений у 1993 році, коли до "Джаз-Експромту" приєднався композитор і аранжувальник Олександр Лисоконь – концертмейстер Національної опери, викладач Київської державної консерваторії, Заслужений артист України. У той час до репертуару колективу, що здебільшого складався з творів традиційної джазової музики та християнських псалмів, увійшли нові аранжування українських народних пісень, пісень групи "Бітлз" та авторські твори.

Октет записав у 1993 році в рамках американського проекту "Jesus Film Project" подвійний альбом сучасних християнських псалмів українською мовою "Хвала і покоління".

У 1994 році у рамках фестивалю "Нові зірки старого року" (м. Київ) ансамбль визнаний найкращим вокальним колективом України. В цьому ж році гурт стає переможцем національного радіо хіт-параду "12-2".

У грудні 1994 року В.Міхновецький створив новий джазовий вокальний проект "Man Sound". "Джаз-Експромт" з того часу майже повністю змінив склад (залишилися тільки М.Керусенко та О.Лисоконь).

Гурт "Джаз-Експромт" в якості почесного гостя виступав на багатьох міжнародних фестивалях: "Слов'янський базар" (Вітебськ, 1993 р., 1996 р., 1998 р.); джазових фестивалях "Джазова провінція" (Вільнюс, 1997 р.); "Обрій джазу" (Кривий Ріг, 1995 р.); "Джаз у Сочі" (1996 р.); фестивалі Середземномор'я "Бархатний сезон" (Миколаїв-Одеса-Єрусалим-Хайфа-Київ, 1995-96 рр.). У 1999 році уже як секстет у новому складі гурт "Джаз-Експромт" став лауреатом конкурсу вокальних ансамблів у Тампері (Фінляндія).

У 1997 році вийшов магнітоальбом та компакт-диск гурту з однойменною назвою "Джаз-Експромт" a cappella.

У 1999 році до складу "Джаз-Експромту" приєдналась криворізька вокалістка Лілія Остапенко. З цього часу починається нова хвиля популярності вокального джазового секстету, який на даний час складають: Лілія Остапенко – сопрано соло, Олена Орлова – сопрано, Марина Керусенко – альт, Олег Керусенко – тенор, Юрій Зоря – баритон, Владислав Рубель – баритон, Рубен Толмачов – бас.

Перші паростки рок-музики з'явилися в Україні після проведення у 1957 році VI Всесвітнього фестивалю молоді та студентів (Москва). До цього часу рок-музика звучала переважно в аматорських групах, що копіювали ранні форми рок-музики: ритм-енд-блюз, біт-музику, рок-н-рол і твори західних рок-груп (зокрема, "Бітлз").

Отже, перший етап формування вітчизняної рок-музики охоплює 1957-1960 роки й характеризується поширенням стандартного рок-н-ролу в різних його танцювальних модифікаціях. Спочатку в рок-музиці панував стиль рок-н-рол класичного зразка, пізніше – традиційна рок-музика, яку представляли групи "Березень" (1964 р.), "Once" (1965 р.), "Друге дихання" (1966 р.), "Червоні дияволята" (1967 р.), "Садко" (1966 р.), "Оріон" (1967 р.).

Перші прояви біг-біту в Україні починаються з відкриття в Києві молодіжного клубу "МК-62" (1962 р.) у приміщенні кафе "Мрія", що по вулиці М.Леонтовича. На той час це був

своєрідний клуб за інтересами, що гуртував поетів, бардів, скульпторів, художників, кіно-, фотолюбителів; там розміщувався джаз-клуб, а з 1965 року – й секція біг-біту на чолі з Григорієм Махно.

У березні 1967 року в Києві було проведено перший міський конкурс біг-біту, в якому взяли участь 12 колективів. Однією з умов конкурсу було виконання кількох пісень українською та англійською мовами як "стандартів", а також власних творів. Лауреатами конкурсу стали групи "Once" та "Садко". Цей конкурс мав великий резонанс у молодіжному середовищі та сприяв творчій конкуренції груп. У жовтні-листопаді 1967 року відбувся другий київський конкурс рок-команд, яких уже налічувалось більше 20-ти. Така подія засвідчила потужний біг-бітовий рух, широкий жанровий діапазон київських аматорів, використання автентики, українського мелосу, також висококласне копіювання закордонних груп, таких як "Бітлз", "Холліз", "Кінкс" (зокрема, групою "Once") тощо. Кожний колектив мав у репертуарі й власні твори, що виконувалися рідною мовою.

Проте піком київського рок-н-ролу став третій (вже Всесоюзний) конкурс біг-біту, що відбувся в березні 1968 року. Важливим є той факт, що на конкурсі було представлено україномовний репертуар і перші зразки вітчизняного симфо-року (квінтет Петра Полухіна). Сюди було запрошено ризьку групу "Еоліка", яка посіла 1 місце, а також гурти з Харкова, Львова.

У 1968 році в Києві виник перший клуб шанувальників популярної музики, який налічував понад 200 членів на чолі з Г.Махно. Клуб влаштовував платні лекторії з біг-біту, перші "живі" дискотеки в Києві, музичні вечори-зустрічі з рок-групами. Крім того, він займався організацією концертних майданчиків для київських рок-гуртів, репетиційних залів. Найхарактернішою тенденцією цього етапу розвитку рок-музики залишалася орієнтація на композиції західних хард-рокових колективів.

70-ті і початок 80-х років (другий етап) відзначаються особливою популярністю рок-музики. Рок-груп дедалі стає все більше, проте відрізняються вони між собою здебільшого тільки назвою. Твори виконуються переважно російською мовою або мовою оригіналу (англійською). Особливою енергетикою відрізняються групи "Еней" (1969 р.), "Дзвони" (1971 р.), "Фаетон", "Гроно", "Візерунки шляхів" (1975 р.), "Крок" (1979 р.), "Граймо" (1970 р.). Взагалі 70-ті роки характеризуються домінуванням у рок-музиці українського мелосу в синтезі з класикою. Характерною тенденцією залишається орієнтація на композиції західних хард-рокових колективів.

Період із середини 80-х по 1995 рік є переломним у розвитку вітчизняної рок-музики. В цей час спостерігається розподіл на любительський і професійний рок. Активно працюють групи "ВВ", "Кому вниз", "Брати Гадюкіни", Віка Врадій ("Сестричка Віка") та інші. Особливо цінним є те, що національний фольклор стає домінантою у творчості даних колективів. Важливим для цього періоду є закінчення історії вітчизняного року як виключно соціального явища й початок вітчизняної рок-музики. Відбувається масова комерціалізація і професіоналізація новостворених груп і виконавців.

На початку 1987 року виникають рок-клуби в Києві, Харкові, Львові, Дніпропетровську, що стали своєрідними формами легалізації аматорських рок-формацій. Темпи розвитку інфраструктури нової генерації в кожному регіоні були різними. 1987 рік характерний проведенням численних вітчизняних рок-фестивалів, серед яких "Дебют-87", "Молодіжне перехрестя-87", "Рок-діалог", "Жорстка вечеря", котрі сприяли злету популярності нових рок-колективів у жанрі "треш-метал". Серед перших колективів, що працювали в цьому стилі, можна назвати гурт "Едем" (Київ), який був створений суто інструментальним. З часом на зміну жорстким, абстрактним підходам приходять мелодійність аранжувань, ансамблева злагожденість тощо.

Активному поширенню вітчизняної рок-музики сприяло проведення Всесвітньої "Олімпіади-80" у Москві, яка супроводжувалась трансляцією кращих закордонних і вітчизняних зразків рок-музики й сприяла позитивному ставленню громадськості до нового музичного жанру.

У 80-х роках ХХ століття рок умовно поділився на комерційний та соціальний. До комерційного було віднесено модні музичні течії, які ігнорували змістовне навантаження текстів, їх художню цінність (група "ХХ століття"); другу течію започаткували групи "НЗ", "Еней", "Мертвий півень", "Сестричка Віка", "Тарас Чубай", які у своїй творчості розкривали гостро-соціальні проблеми. У стилі професійного панк-року працювали групи "ВВ", "Брати Гадюкіни", "Жаба в дирижаблі", "Клуб шанувальників чаю".

Наприкінці 80-х років активно створюються вітчизняні рок-колективи на аматорському рівні при рок-клубах, зокрема в Києві: "Слід", "Квартира № 50", "Вавилон", "Едем", "Летаргія", "Крусейдер"; у Львові: "Кому вниз", "Бункер Йо", "Січ", "Клуб шанувальників чаю", "Форте", "Брати Гадюкіни"; в Харкові починає свою музичну діяльність як рок-співачка Марія Бурмака.

Творчість вітчизняних рок-груп, котрі виконують виключно російськомовну та англомовну рок-музику ("Табула Раса", "Грін Грей", "Хай Фай", "Ю Джі", "Різні люди") припадає на початок 90-х років. Слід зазначити, що в цей період інтерес до рок-музики помітно знизився, оскільки вітчизняний слухач надавав перевагу диско-музиці та італійській естрадній пісні.

Наступний період формування вітчизняної рок-музики (з 1995 року) характеризується активним проведенням Міжнародних і Всеукраїнських концертів і фестивалів рок-музики, серед яких "Оберіг" (Луцьк), "Тарас Бульба" (Дубно), "Червона рута" (Чернівці), "Вивих" (Львів), "Марія" (Чернівці), "Рок-екзистенція" (Київ) та інші. Значно зріс вплив рок-музики на вітчизняну естрадну пісню. Українські естрадні співаки, зокрема Катя Чилі, Марійка Бурмака та інші включають до свого репертуару твори, стилізовані під рок.

Дуже перспективними новачками початку 90-х можна назвати Лесю Герасимчук і "Драглайн". Якась надзвичайна поетичність у поєднанні з експресією були притаманні Лесі. Через деякий час виникла нова Лесина група "Королівські Зайці", яка досить швидко стала званою у Львові, а згодом – у Києві та інших містах України. Окрім "Зайців" також активно прогресують цілком самобутні "Дивні", "Джек О'Лентерн", "Чорний Вересень", "Деінде". Свого часу Львів міг похвалитися різноманітними імпрезами та акціями, що мали виразну львівську ауру: це – незабутній фестиваль "Вивих" з його неймовірним зібранням усіх різновидів нонконформістських театрів-студій, музичних груп і літературних об'єднань; Всеукраїнський рок-фестиваль "Альтернатива", який репрезентував найкращі альтернативні групи країни, а також конкурс молодих команд "Майбутнє України". Зараз діє регулярний фестиваль "Рокотека", де виступають переважно місцеві групи, а також гості з західного регіону.

У рок-музиці 90-х років визначились найбільш характерні тенденції; виникли відгалуження від існуючих напрямів, серед яких пост-панк, хард-рок, спід-метал, треш-метал, хеві-панк, нео-хард-рок тощо, які класифікуються як важкий рок; відбулося взаємне тяжіння рок-музики до академічної, започатковане Л.Уеббером, К.Штокгаузенем, Л.Бернстайном.

Еволюція музичних форм поступово призводить до асимілювання класичної та сучасної популярної естрадної музики. На даний час у симфонічній музиці активно використовуються композиційні прийоми рок-музики, джазу (Є.Станкович, Г.Тараненко). В українській рок-музиці інтенсивно впроваджуються такі напрями, як арт-рок, класик-рок, симфо-рок, рок-опера з використанням досягнень академічної (класичної) музики, що є доказом високого художньо-естетичного та професійного рівня вітчизняного рок-мистецтва та початком його світового визнання. Відстеження подальшого розвитку цих нових напрямів становить перспективу даного дослідження.

Культовий гурт "Кому вниз" створив у лютому 1988 року актор Київського молодіжного театру, автор-виконавець, клавішник Андрій Середа. До його складу ввійшли: гітаристи Влад Макаров і В'ячеслав Малютін, басист Сергій Степаненко і барабанщик Євген Разін. Команда заявила про себе на першому фестивалі Київського рок-клубу в липні 1988 року, а в листопаді вже завоювала гран-прі "Голосієво". Гурт "Кому вниз" починає прокладати перші концертні шляхи по Україні.

Першу програму було створено в стилі камерно-психоделічного прогресив-року. Андрій Середа переходить на україномовний репертуар і на "Червоній руті – 89" гурт "Кому вниз" посідає друге місце разом із "Братами Гадюкініми" [1, с. 5-50].

Музиканти укладають професійний контракт із фірмою "Кобза" і вперше виїжджають за кордон. Вони знімають кілька відеокліпів і записують альбом "1990".

На початку 1993 року гурт записує концептуальний альбом "In kastus" (кровосуміш). За підсумками 1994 року цей альбом визнаний кращим рок-альбомом в Україні, гурт "Кому вниз" – кращим рок-гуртом, а Андрій Середа – кращим рок-вокалістом. Улітку 1997 року "In kastus" був випущений на CD і на касеті американською фірмою "Omni Sphere", на початку вересня цього ж року відбувся сольний концерт-презентація альбому.

Рок-формація "Chant Moulin" (м. Рівне) була створена шанувальниками рок-музики, студентами Рівненського інституту культури Ю.Шнайдером та А.Ляшуком у 1991 році. Спочатку два виконавці: Юрій – гітара та Андрій – флейта, створювали свої власні композиції, опираючись на фольклорний матеріал Рівненського Полісся. Йшов час творчих пошуків і з дуєту гурт перетворився в справжню творчу групу музикантів, які з концертними програмами гастролювали.

У 2000 році до складу гурту були запрошені: В.Луговський – барабанщик, В.Гайдабура – клавішні, О.Конотопчик – гітара, Ю.Садовий – бас-гітара, цей період творчої діяльності займає особливу сторінку в творчому житті гурту. Був зроблений цікавий спільний проект (2002 р.) "Chant Moulin" разом з джаз-оркестром РДГУ (керівник О.Гайдабура), де було поєднано рок-музику з джазом. В цей період відзнятий музичний фільм "Синя папороть", а також записаний ексклюзивний компакт-диск з цією ж назвою.

Перспективи розвитку естрадного жанру як явища культур, пов'язані з його здібністю бути музичним еквівалентом сучасного життя, активно взаємодіяти з іншими музичними жанрами, періодично повертаючись до блюзових витоків своїх засобів виразності.

Література:

1. Баташов А. Советский джаз. – М.: Музыка, 1972. – 163 с.
2. Гайдабура О. История развития советского джаза. – Ровно: КДИК, 1975. – 10 с.
3. Панасье Ю. История подлинного джаза. – М.: Ленинградское отделение, 1988. – 126 с.
4. Сапожник О. Популярна естрадна музика в Україні: Історичний екскурс. – К.: Мистецтво та освіта, 2003. – № 2,3,4.; 2004. – № 1. – 10 с.
5. Чернов А., Бялик М. О лёгкой музыке, о джазе, о хорошем вкусе. – М.: Музыка, 1965. – 155 с.
6. Богдан Столярчук, Олександр Гайдабура. Ритми рівненського джазу. – Рівне: О.Зень, 2009. – 168 с.

*Турчинський Б. Р.,
м. Петах-Тиква, Ізраїль*

ВЛАДИМИР ЛУБ: "БЫТЬ ВЕРНЫМ ПРОФЕССИИ"

*"Лучший путь к успеху – это влюбиться в то, что ты делаешь".
В.Н.Луб*

"Поет" на трубе", – так говорили все, кому довелось слушать игру трубача, профессора Одесской государственной консерватории имени А.В.Неждановой Владимира Николаевича Луба.

И это правда. Его звук на трубе отличался красотой и мощью. Луб обладал блестящей техникой и выдающимся даром интерпретатора, был прекрасным исполнителем произведений различных жанров, форм и направлений, написанных для трубы. Классические